

KONFERENCJA „PRZESZŁOŚĆ DLA PRZYSZŁOŚCI. MASOWE ZABEZPIECZANIE ZASOBÓW BIBLIOTEK I ARCHIWÓW” KRAKÓW 13–14 PAŹDZIERNIKA 2008 R.

W dniach 13–14 października 2008 r. w gmachu Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie odbyła się konferencja naukowa pt. „Przeszłość dla przyszłości. Masowe zabezpieczanie zasobów bibliotek i archiwów” zorganizowana przez Bibliotekę Jagiellońską i Bibliotekę Narodową. Wzięli w niej udział konserwatorzy, chemicy, bibliotekarze oraz archiwiści z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Biblioteki Narodowej, Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Archiwum Państwowego w Toruniu, Archiwum Głównego Akt Dawnych, Muzeum Powstania Warszawskiego, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, a także Instytutu Pamięci Narodowej. Wśród gości zagranicznych znaleźli się przedstawiciele archiwów i bibliotek m.in. z Kanady, Czech, Szwajcarii, Holandii, Rosji, Słowacji, Wielkiej Brytanii i Hiszpanii.

Konferencja była okazją do zaprezentowania, a zarazem podsumowania działań realizowanych w ramach programu rządowego „Kwaśny papier. Ratowanie w skali masowej zagrożonych polskich zbiorów bibliotecznych i archiwalnych”. Prelegenci z zagranicy przedstawili natomiast osiągnięcia swoich ośrodków w zakresie ochrony zasobów.

Program „Kwaśny papier”, prowadzony w latach 2000–2008, służył zabezpieczeniu podłoża papierowego zbiorów powstałych w XIX i XX w. Masowość wytwarzania papieru w ostatnich dwóch stuleciach przyczyniła się do jego złej jakości. Chemiczna degradacja oraz często niewłaściwe warunki przechowywania spowodowały, że zasoby wielu bibliotek i archiwów potrzebowały natychmiastowego wzmocnienia papierowego podłoża poprzez jego odkwaszenie, czyli wprowadzenie związków chemicznych, podnoszących pH. Realizując to zadanie w ramach wspomnianego programu, określono stopień i zakres zagrożeń, podjęto działania profilaktyczne, uruchomiono instalacje do masowego odkwaszania oraz wsparto proces mikrofilmowania i digitalizacji zbiorów zagrożonych. Projekt ze środków budżetu państwa finansowały: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwo Gospodarki.

Konferencję rozpoczął prof. Władysław Sobucki (ASP, Warszawa), zapoznając uczestników z najważniejszymi osiągnięciami, jakie udało się zdobyć dzięki programowi „Kwaśny papier”. Następnie Katarzyna Szklanny (BJ, Kraków) przedstawiła organizację masowego zabezpieczania zbiorów w Bibliotece Jagiellońskiej. Anna Czajka (NDAP, Warszawa) zaprezentowała zaś strategię ratowania zasobów poprzez połączenie działań konserwowania archiwaliów z jednoczesnym ich utrwaleniem na nośnikach cyfrowych, tj. przez mikrofilmowanie i digitalizację. Omówiono również sposoby i rezultaty masowego odkwaszania papieru w Bibliotece Narodowej przy zastosowaniu metody Neschen C 900 i instalacji Bookkeeper. A konserwatorzy z Zakładu Konserwacji Skóry i Papieru UMK w Toruniu zreferowali przebieg prac badawczych, dotyczących mikrobiologicznych i konserwatorskich aspektów masowej ochrony polskich zasobów bibliotecznych i archiwalnych.

Kolejna część konferencji została poświęcona metodom i wynikom ochrony zbiorów w Słowacji, Holandii, Rosji i Francji. Prelekcje wygłosili: Josef Hanus (Archiwum Państwowe, Bratysława), Gerrit de Bruin (Archiwa Narodowe, Holandia), Swietłana A. Dobru-

sina (Rosyjska Biblioteka Narodowa, Sankt Petersburg) oraz Therry Aubry (Francuska Biblioteka Narodowa, Paryż). Jana Kolar (Biblioteka Uniwersytecka i Narodowa, Ljubljana) przedstawiła sposoby i rezultaty masowego zabezpieczania dziedzictwa kulturowego w Słowenii, Tomasz Łojewski (UJ, Kraków), z perspektywy chemika określał trwałość efektów odkwaszania papieru przy stosowanych obecnie technologiach, zaś prof. Andrzej Barański (UJ, Kraków), jeden z inicjatorów programu, omówił na podstawie zastosowania technologii Bookkeeper zależność pomiędzy zużyciem tlenu magnezu, wydajnością odkwaszania druków oraz poziomem rezerwy alkalicznej, uzyskanej w procesie odkwaszania. Agnes Blüher (Szwajcarska Biblioteka Narodowa, Berno) odwołała się do doświadczeń Szwajcarów w zakresie ratowania zbiorów. Wskazała na długotrwałość zastosowanych metod i niewątpliwe sukcesy.

Pierwszego dnia konferencji miała miejsce również prezentacja – związanego z tzw. archiwizacją cyfrową – projektu „Wirtualne Muzeum Powstania Warszawskiego”, autorstwa Tymoteusza Pruchnika (Muzeum Powstania Warszawskiego, Warszawa). Zwieńczeniem pierwszego dnia obrad było wieczorne zwiedzanie zamku na Wawelu, gdzie odbył się również koncert muzyki renesansowej.

Drugiego dnia sympozjum wystąpił prof. Andrzej Barański, omawiając współpracę wielu środowisk naukowych (humanistów, przyrodników i technologów) w zakresie ratowania zbiorów utrwalonych na papierze. Tomasz Koziolec (UMK, Toruń) zaprezentował referat „Przed, w czasie i po odkwaszaniu. Co dalej? (...)”, sygnalizując możliwe rozwiązania, natomiast Małgorzata Pronobis-Bobowska i Halina Rosa (UMK, Toruń) zwróciły uwagę na problemy związane z zachowaniem dziewiętnastowiecznych opraw podczas odkwaszania książek. Jako kolejna wystąpiła Maria Bedynska (polska konserwator papieru, pracująca w Kanadzie), odczytując referat Deborah Maxwell (Library and Archives, Ottawa) na temat historii i osiągnięć masowego odkwaszania w Kanadzie. Prelekcja Anny Czajki (CLKA AGAD, Warszawa) stawiała pytania o metody selekcji materiałów przeznaczonych do odkwaszenia w sytuacji, gdy nie ma możliwości zabezpieczenia wszystkich zbiorów. Anna Ale-na Endress (Landesarchiv NRW, Münster) omówiła pozytywne doświadczenia w zakresie masowego odkwaszania archiwów Północnej Westfalii. Danuta Jarminska (BN, Warszawa) przedstawiła stan zakwaszenia polskich zbiorów bibliotecznych. Marzena Ciechańska (ASP, Warszawa) uzupełniła wystąpienia przedmówców o zagadnienia związane z różnorodnością technologii i materiałów sztuki XIX i XX w. Ostatnia prezentacja, przygotowana przez zespół pracowników UMK z Torunia, dotyczyła badań zagrożeń biologicznych dla zbiorów i zdrowia pracowników bibliotek. Sesję zakończono zwiedzaniem Kliniki Papieru BJ, w której stosuje się technologię Bookkeeper i Neschen C900, Pracowni Konserwacji oraz Muzeum UJ w Collegium Maius.

Anna Włodarczyk-Śętorek